

नेपाल सरकार
कृषि, वन तथा पर्यावरण
सिंहदरबार, काठमाण्डौ

मिति २०८२ चैत्र १३ गते नयाँ सरकार गठन भए पश्चात कृषि, वन तथा पर्यावरण मन्त्रालयद्वारा सम्पादित
१०० कार्यदिनका प्रगतिहरू

साविकको कृषि तथा पशुपन्छी विकास मन्त्रालयतर्फ

१. प्रदेश र स्थानीय तहमार्फत बीमा प्रिमियम भुक्तानीको सिफारिस कार्यलाई सरल, सहज र छिटो छरितो बनाउने प्रयोजनार्थ हाल कार्यान्वयनमा रहेको कृषि तथा पशुपन्छी बीमाको प्रिमियम अनुदान उपलब्ध गराउने कार्यविधि, २०८२ को पहिलो संशोधन, कृषि, पशुपन्छी तथा जडिबुटी बीमाको प्रिमियममा अनुदान उपलब्ध गराउने कार्यविधि, २०८३ मस्यौदा तयारी भएको । बीमा प्रिमियममा अनुदान कार्यक्रमको लागि विकास गरिएको अनलाइन प्रणाली (Agriculture and Livestock Insurance System-ALIS) मा संघीय निकायहरू (कृषि तथा पशुपन्छी व्यवसाय प्रवर्द्धन महाशाखा, कृषि विभाग, पशु सेवा विभाग) लाई प्रणालीको पहुँच (Digital Access) उपलब्ध गराइसकिएको । साथै प्रदेश तहहरूको पहुँचको लागि ALIS प्रणाली अपग्रेडको कार्य भैरहेको । आ.व. २०८३-८४ वाट बीमा प्रिमियममा अनुदान वापतको रकम बीमा कम्पनीहरूलाई सम्बन्धित प्रदेशबाट नै भुक्तानी हुने गरि बजेट व्यवस्था गरिसकिएको ।
२. कृषि उपजहरूमा भौगोलिक संकेत **Geographical Indication (GI)** मार्फत कृषि उत्पादनहरूको संरक्षण गर्ने सम्बन्धमा मिति २०८२/१२/१७ को मा.मन्त्रीस्तरको निर्णयबाट राष्ट्रिय फल सुन्तला र ठुलो अलैंची बाली छनौट भएको ।
३. रासायनिक मल (नियन्त्रण) आदेश, २०५५ परिमार्जनका लागि तर्जुमा गरिएको मल (नियन्त्रण) आदेश, २०८३ को प्रारम्भिक मस्यौदा तयार भइ सरोकारवाला निकायहरूको राय सुझाव समेत प्राप्त भैसकेको। राय सुझाव समावेश गरि अन्तिम मस्यौदा तयारीको कार्य भैरहेको र यहि आषाढ मसान्तसम्म स्वीकृतिका लागि मन्त्रीपरिषद्मा पेश गर्ने योजना रहेको ।
४. अनुदानको मल वितरण व्यवस्थापन (दोस्रो संशोधन) कार्यविधि, २०८३ स्वीकृत गरी अनुदानको रासायनिक मल वितरण कम्पनिहरूलाई निकास उपलब्ध गराउनको लागि आवश्यक मापदण्डका विषयहरू संशोधन गरि वस्तुपरक र व्यवहारिक बनाईएको ।
५. मल वितरण कार्यलाई थप पारदर्शी बनाउन डिलर/सहकारीको ठेगाना तथा सम्पर्क नम्बर र स्थानीय तहले प्राप्त गरेको मलको कोटा र परिमाण तथा डिलर/सहकारीले मल डिपोबाट मल खरिद गरि लगेको मिति र परिमाण खुल्ने गरि विद्यमान अनुदानको मल व्यवस्थापन सूचना प्रणाली (Fertilizer Management Information System-FMS) को स्तरोन्नतिको कार्य भै रहेको ।

डा. राजेन्द्र प्रसाद मिश्र
सचिव

- साथै कुन कृषकलाई कहिले र कति परिमाणमा बिक्री गरेको भनेर सर्वसाधारणले हेर्न मिल्ने गरि व्यवस्था गरिएको। QR code मार्फत सातै प्रदेशको गुनासो संकलन एवं संबोधन गर्ने गरिएको।
६. आ.व.२०८२/८३ मा चैत्र देखी हाल सम्म कृषि सामाग्री कम्पनी ली.बाट ५३,७१६.४५ मे.टन. तथा साल्ट ट्रेडीड कर्पोरसनबाट ३५,४७८.१० मे.टन. गरी जम्मा ८९,१९४.५५ हजार मे.टन. अनुदानित रासायनिक मल बिक्री वितरण गरिएको। साथै, दुवै कम्पनीबाट चैत्र यता ३ लाख ५० हजार मे.टन. (G to G को ५० हजार समेत) टेन्डर गरिएको। आगामी साउन महिना भित्र थप २ लाख १० हजार मेट्रिक टन रासायनिक मल आयात गरी किसानलाई थप वितरण गर्ने प्रक्रिया अगाडि बढाइएको।
७. कृषकहरुको उत्पादन सजिलै बिक्री गरी उचित मूल्य प्राप्त गर्न एवम् आमदानी बढाई व्यावसायिक बन्ने उद्देश्यले स्वदेशी उत्पादन, स्थानीय, रैथाने र व्यावसायिक उपजहरु नेपाली कृषकहरुको सहभागितामा बिक्रीको व्यवस्थाका लागि थोक बजारमा १०% स्टलहरु (समूह/सहकारी) मार्फत किसान सेड (Farmers' Shed) र स्थानीय हाट बजारमा ५०% क्षेत्र स्थानीय उत्पादनलाई उपलब्ध गराई बिक्री वितरणको किसान सेड (Farmers' Shed) सञ्चालन गर्न कृषि र पशु सेवा विभागलाई निर्देशन साथै प्रदेश र स्थानीय सरकारबाट समन्वय र सहजीकरणको व्यवस्था गर्न अनुरोध गर्ने निर्णय भएको।
८. भारत तथा तेस्रो मुलुकबाट नेपालमा पैठारी हुने आँपलाई तातोपानी (४८ °C) तापक्रममा ६० मिनेट उपचार गरेर पैठारीको लागि प्रवेश अनुमति दिइएको।
९. कृषि नीति २०८३, को मस्यौदा स्वीकृत गरी मन्त्रिपरिषद्मा प्रस्ताव पेश गरिएको।
१०. कृषि विधेयक २०८३, को मस्यौदा तर्जुमा गरी सहमति/रायका लागि कानून, न्याय तथा संसदिय व्यवस्था मन्त्रालयमा पठाइएको।
- दातृ निकाय र विकास सहायता सम्बन्धी
११. रैथाने माछा (असला, कत्ले र सहर) संरक्षण परियोजना स्वीकृत
यस मन्त्रालयबाट Global Environment Facility (GEF) को Global Biodiversity Framework Fund अन्तर्गत १.३७ मिलियन अमेरिकी डलरको "Conservation of Endangered Cold Water Fish Species for Sustainable Livelihoods of Fishing Communities in MiddleTrishuli River Basin, Central Nepal" परियोजना प्रस्ताव पेश गरिएकोमा मन्त्रिपरिषद्बाट स्वीकृति प्राप्त भई Financial Agreement मा हस्ताक्षर सम्पन्न भएको।
१२. जलवायु उत्थानशील धान उत्पादन परियोजना कार्यान्वयन प्रारम्भ
यस मन्त्रालयबाट Global Environment Facility (GEF) मा १३ मिलियन अमेरिकी डलरको Climate Resilient Transformation of Rice-based Farming and Food Systems in Central Nepal (CRAFT) परियोजना प्रस्ताव पेश गरिएकोमा स्वीकृत भई बागमती, लुम्बिनी र मधेश प्रदेशका ८ पालिकामा परियोजना कार्यान्वयन प्रारम्भ भएको।

१३. नेपाल-भारत पशुपन्छी तथा मत्स्य विकासको क्षेत्रमा सहकार्य
यस मन्त्रालयबाट पशुपन्छी तथा मत्स्य क्षेत्रमा रोग नियन्त्रण, उत्पादन वृद्धि, प्रविधि आदानप्रदान तथा सहकार्यका लागि नेपाल-भारतबीच समझदारीपत्र (MoU) को प्रस्ताव अघि बढाइएकोमा दुवै देशबीच सहमति भई मन्त्रपरिषद्को स्वीकृति प्राप्त भएको।
१४. ब्राजिलसँग दुग्ध क्षेत्र सुधारका लागि सहकार्य प्रक्रिया अघि बढाइएको
यस मन्त्रालयबाट ब्राजिल सरकारसमक्ष १.१८ मिलियन अमेरिकी डलरको दुग्ध क्षेत्रको गुणस्तर सुधार सम्बन्धी परियोजना प्रस्ताव आवश्यक परिमार्जनसहित पेश गरिएकोमा मन्त्रालयस्तरीय वार्ता समिति गठन भई अन्तिम परियोजना दस्तावेज तयार भएको।
१५. FAO सँग प्राविधिक सहयोग विस्तार
यस मन्त्रालयबाट Yak Value Chain, Chyangra/Pashmina, Pesticide Management, Disaster Risk Management, Women Farmers सशक्तीकरण तथा Loss and Damage Management लगायतका क्षेत्रमा प्राविधिक सहयोगका लागि प्रस्तावहरू FAO Nepal समक्ष पेश गरिएकोमा प्रस्तावहरू स्वीकृत भई सम्झौताको प्रक्रियामा रहेको।
१६. KOICA, Nepal सँग जलवायु उत्थानशील धान उत्पादन परियोजनामा सम्झौता
यस मन्त्रालयबाट KOICA Nepal समक्ष १२ मिलियन अमेरिकी डलरको Climate Resilient Rice Production and Productivity Increase in Nepal परियोजना प्रस्ताव पेश गरिएकोमा मन्त्रालय र KOICA Nepal बीच Record of Discussion मा हस्ताक्षर सम्पन्न भएको। यो परियोजना लुम्बिनी प्रदेशका ४ जिल्ला (बाँके, बर्दिया, दाङ र कपिलवस्तु) तथा सुदूरपश्चिमका २ जिल्ला (कैलाली र कञ्चनपुर) मा कार्यान्वयन गरिनेछ।
१७. कोरिया सरकारसँग ६.७६ मिलियन अमेरिकी डलरको दुग्ध परियोजना स्वीकृत
यस मन्त्रालयबाट कोरिया सरकारसमक्ष Enhancing Dairy Animal Productivity and Strengthening Dairy Value Chain in Nepal परियोजना प्रस्ताव पेश गरिएकोमा परियोजना स्वीकृत भई Record of Discussion मा हस्ताक्षर सम्पन्न भएको। परियोजना अन्तर्गत सिन्धुलीमा डेरी उद्योग, Total Mixed Ration (TMR) फ्याक्ट्री तथा नेपाल सरकारको Genetic Evaluation सम्बन्धी क्षमता अभिवृद्धि कार्यक्रम सञ्चालन हुने।
१८. चीन सरकारसँग कृषि क्षमता अभिवृद्धि तथा डेरी पूर्वाधारका लागि पहल
यस मन्त्रालयबाट चीन सरकारसमक्ष किसान तथा प्राविधिकका लागि ८ विभिन्न विषयमा क्षमता अभिवृद्धि तालिमका प्रस्ताव तथा दुग्ध विकास संस्थान (DDC) बालाजुको उद्योग पुनर्संरचनाका लागि रु. १ अर्ब ४४ करोड सहयोग उपलब्ध गराउन अर्थ मन्त्रालयमार्फत प्रस्ताव पेश गरिएको।
१९. कृषि निर्यात सहजीकरणका लागि फोकल डेस्क तोकिएको
यस मन्त्रालयबाट कृषि उत्पादन निर्यात प्रक्रियालाई सहजीकरण गर्ने उद्देश्यले Export Facilitation Focal Desk तोकिएको सेवा प्रवाह प्रारम्भ गरिएको।

डा. राजेन्द्र प्रसाद मिश्र
सचिव

२०. रेबिज तथा PPR खोपको गुणस्तर सुधारका लागि अन्तर्राष्ट्रिय सहकार्य
यस मन्त्रालयबाट रेबिज तथा PPR खोप उत्पादनका लागि आवश्यक Master Seed उपलब्ध गराइदिन परराष्ट्र मन्त्रालयमार्फत फ्रान्स सरकारसँग अनुरोध गरिएकोमा सहकार्य सुनिश्चित भई उक्त संस्थाले विक्री गर्न तयार रहेको जानकारी प्राप्त भएको।
२१. एशिया-प्रशान्त क्षेत्रीय कृषि परामर्श बैठकमा नेपालको प्रभावकारी सहभागिता
यस मन्त्रालयको समन्वयमा आयोजित APRC 37 Consultation Meeting मा नेपाल सरकारको तर्फबाट माननीय मन्त्रीज्यूको भर्चुअल माध्यमबाट सहभागिता भई खाद्य सुरक्षा, कृषि रूपान्तरण, जलवायु उत्थानशील कृषि तथा सीमापार पशुरोग नियन्त्रणलगायत नेपालका प्राथमिकताका विषयहरू प्रभावकारी रूपमा उठान गर्नुभएको।
२२. भारत सरकारबाट उखु तथा कफीको Germplasm उपलब्ध
यस मन्त्रालयबाट किसान तथा व्यवसायीहरूको मागवमोजिम भारत सरकारसमक्ष उखु तथा कफीको उन्नत Germplasm उपलब्ध गराइदिन प्रस्ताव गरिएकोमा कफी बालीका Germplasm प्राप्त भई अनुसन्धान तथा प्रवर्द्धनका लागि उपलब्ध भएको र उखु बालीका Germplasm प्राप्त हुने क्रममा रहेको।
२३. FAO Nepal सँग २.८ मिलियन अमेरिकी डलरको कृषि-खाद्य प्रणाली सुदृढीकरण परियोजनामा सहमति: यस मन्त्रालयबाट China International Development Cooperation Agency (CIDCA) को सहयोगमा २.८ मिलियन अमेरिकी डलर बराबरको "Strengthening Agri-food Systems in Nepal" परियोजना सञ्चालनका लागि FAO Nepal सँग सहकार्य प्रक्रिया अघि बढाइएको।
२४. नेपाल सरकार र World Fish Centre बीच मत्स्य क्षेत्रमा सहकार्य प्रक्रिया अगाडि बढाइएको
यस मन्त्रालयबाट मत्स्य क्षेत्रको दिगो विकास, प्रविधि हस्तान्तरण, क्षमता अभिवृद्धि तथा अनुसन्धानमा सहकार्य गर्ने उद्देश्यले नेपाल सरकार र World Fish Centre बीच सम्झौता (MoU) प्रक्रिया अगाडि बढाइएको।
२५. Peace Corps Nepal सँग कृषि तथा खाद्य सुरक्षा क्षेत्रमा सहकार्य निरन्तरता
यस मन्त्रालय र संयुक्त राज्य अमेरिकाको Peace Corps Nepal बीच कृषि क्षेत्र तथा खाद्य सुरक्षा सम्बन्धी कार्यक्रमहरूमा स्वयंसेवक परिचालनलाई निरन्तरता दिन Memorandum of Understanding (MoU) को अवधि थप ५ वर्षका लागि नवीकरण गर्दै हस्ताक्षर सम्पन्न भएको।

कृषि विभाग

२६. चालु आर्थिक वर्षमा १३ वटा चिनी मिलमा उखु क्रसिङ्ग गराएका करिब ६८ हजार किसानहरूलाई नेपाल सरकारले तोकेको खरिद मूल्य रु. ६२०/- प्रति क्विण्टल अनुसार मिलले भुक्तानी गर्नुपर्ने २ करोड २१ लाख क्विण्टल वापतको रकम रु. १३ अर्ब ७६ करोड भुक्तानीमा सहजीकरण भई हालसम्म भुक्तानी गरिनुपर्ने रकमको करिब ९२ प्रतिशत मिलबाट भुक्तानी

डा. राजेन्द्र प्रसाद मिश्र
सचिव

- भइसकेको। बाँकी किसानको पनि खातामा देखिएको समस्या सम्बोधन गरि भुक्तानीको क्रममा रहेको र केही दिनभित्रै शत प्रतिशत भुक्तानी हुने। यसैगरी सरकारको तर्फबाट दिइने अनुदान रकम रु. ७०/- प्रति क्विण्टलका लागि रु. १ अर्ब ५२ करोड रकम ८ वटा कोलेनिकामा गइसकेको र २५ असार भित्र सबै किसानको खातामा भुक्तानी हुने।
२७. चालु आर्थिक वर्षको माघ समान्तसम्म बाली बीमातर्फ करिब ५ करोड पशुपन्छी तथा मत्स्य तर्फ बीमा प्रिमियममा अनुदान रकम रु १ अर्ब १ करोड ५२ लाख भुक्तानी भैसकेको र यस चालु आवको वैशाख सम्मको प्रारम्भिक विवरण अनुसार १७ करोड असार २० गते भित्र भुक्तानी हुने।
२८. न्यूनतम समर्थन मूल्य तथा न्यूनतम खरिद मूल्य निर्धारण कार्यविधि २०८३ बमोजिम चालु आर्थिक वर्षमा गहुँबालीका लागि रु. ३९४५/- प्रति क्विण्टल, चैते धानको लागि रु. २८५६.४९ प्रति क्विण्टल र वर्षे धान अन्तर्गत मोटा धानको रु. ३६६०/- प्रति क्विण्टल एवं मध्यम धानको रु. ३८६०/- प्रति क्विण्टल न्यूनतम समर्थन मूल्य निर्धारण गरिएको र यसको कार्यान्वयनको लागि सम्बन्धित निकायमा पत्राचार गरिएको।
२९. डिजिटल्ली इनेबल्ड सिड म्यानेजमेन्ट प्रणाली (Digitally Enabled Seed Management System, DESES) मार्फत ५३० मे.टन धानको स्रोत बीऊ र १२२० मे.टन उन्नत बीऊ स्थानीय तहसम्म आपूर्ति व्यवस्थापन गरिएको।
३०. यस अवधिमा नाफा परियोजनामार्फत विभिन्न १० जातका फलफूल १७१२ हे. क्षेत्रफलमा क्षेत्र विस्तारका लागि सम्झौता भइ ८४६ हे. क्षेत्रफलमा रोपण कार्य शुरु गरिएको।

बीउ विजन गुणस्तर नियन्त्रण केन्द्र

३१. कृषक माझ गुणस्तरीय तथा उच्च उत्पादन दिने विभिन्न बालीका जातहरूको उपलब्धता अभिवृद्धि गर्न विभिन्न बालीका ३८४ वटा जातहरू सूचित वा पञ्जीकृत गरिएको।
३२. बीउ विजनको बढ्दो परनिर्भरता कम गर्न तथा स्वदेशमा उच्च उत्पादकत्व दिने जातको बीउ उत्पादनलाई प्रोत्साहित गर्न राष्ट्रिय बीउ विजन समितिको सिफारिस समेतको आधारमा बीउ विजन नियामावली, २०८१ मा समयसापेक्ष सुधार गरी हाल उक्त प्रस्ताव कृषि, वन तथा वातावरण मन्त्रालयबाट नेपाल सरकार (मन्त्रीपरिषद्) मा पेश गर्ने क्रममा रहेको।
३३. बीउ विजनको गुणस्तर नियमन र नियन्त्रणका लागि बीउ विजन ऐन, २०४५ को दफा ९.१ र ९.२ बमोजिम विभिन्न तहमा स्थापना तथा सञ्चालन गरिने प्रयोगशालालाई व्यवस्थित तथा परीक्षण प्रभावकारीता अभिवृद्धि गर्न कृषि, वन तथा पर्यावरण मन्त्रालय (माननीय मन्त्रीस्तर) को मिति २०८३/२/२२ को निर्णयानुसार बीउ विजन परीक्षण प्रयोगशाला स्थापना तथा संचालन मापदण्ड, २०८२ स्वीकृत गरिएको।

डा. राजेन्द्र प्रसाद मिश्र
सचिव

३४. बीउ विजन ऐन, २०४५ को दफा १२ को उपदफा १२.१ बमोजिम नेपालमा सूचित वा पञ्जीकृत ७५ वटा बाली बीउ विजनको न्यूनतम गुणस्तरको हद तोकी उक्त प्रस्ताव मन्त्रालयबाट नेपाल राजपत्रमा प्रकाशनका लागि राय माग गर्न कानून, न्याय तथा संसदीय मामिला मन्त्रालयमा पठाइएको ।

खाद्य तथा पोषण सुरक्षा सुधार आयोजना

३५. यस अवधिमा २१८.५ हेक्टर जमिनमा चैते धान खेती विस्तार, ५२२ हे. जमिनमा वर्षे धान खेतीमा सहयोग, १२५ वटा स्यालो ट्युबेल नर्माण भई यसबाट २५५ हे. जमिनमा सिंचाई विस्तारका साथै १० वटा कुलो निर्माणबाट २५ हे. जमिनमा सिंचाई सहयोगले ३५७५ कृषक परिवार प्रत्यक्ष लाभान्वित भएको ।
३६. २०३ वटा समुह मार्फत साना कृषकहरूमा कृषि व्यवसायीकरणको शुरुवात भएको। साथै, ३६५४ कृषक परिवार संख्या लाभान्वित भई सेवा पुगेको। २५६ समुह मार्फत कार्यक्रम संचालनबाट ४६०८ कृषक परिवारहरू लाभान्वित भई खाद्य उत्पादन तथा उपभोगमा सहयोग पुगेको। १२५ समुह मार्फत कार्यक्रम संचालनबाट खाद्य उत्पादनमा विविधिकरण भै उपभोगमा सहयोग पुगेको। यस कार्यक्रमबाट २३४० कृषक परिवार संख्या लाभान्वित भई सेवा पुगेको।

किसान सूचीकरण तथा मौसमी सल्लाह सम्बन्धी

३७. मिति २०८३/०३/१५ सम्म २६ लाख ३० हजार ६०१ किसान यस प्रणालीमा सूचीकृत भएको। ५६ वटा पालिकामा किसान सूचीकरण कार्य सम्पन्न भएको ।
३८. २०८३/०३/१५ सम्म ७ लाख ५० हजार सूचीकृत किसानको प्रमाणीकरण कार्य सम्पन्न।
३९. २०८२ साल चैत्र सम्म २६,००० किसानहरूलाई मौसमी/प्रविधि एस.एम.एस सूचना प्रवाह गरिदै आएकोमा मिति २०८३ वैशाखबाट किसान सूचीकरण प्रणालीमा सूचीकृत भएका किसानहरूमध्येबाट थप ५४,००० गरी हालसम्म ८०,००० किसानलाई मौसमी/प्रविधि एस.एम.एस सूचना प्रवाह भईरहेको।

पशुपन्छी क्षेत्र सम्बन्धी

४०. Laboratory Information Management System (LIMS) को सुदृढीकरण गरी QR Code मार्फत सबै पशुपन्छी रोग अन्वेषण प्रयोगशालाहरूको परीक्षण रिपोर्ट सेवाग्राहीले मोबाइलमा हेर्न मिल्ने व्यवस्था लागु भई निरन्तर सञ्चालनमा रहेको। नयाँ सरकार गठन भएको १०० दिन अवधिभित्र ४,५९२ जना पशुपन्छी पालक कृषकले पेश गरेका नमुना सहित प्रयोगशालाको नियमित निगरानी र खोप कार्यक्रमको प्रभावकारिता अनुगमनका लागि संकलित नमुना सहित जम्मा ११,२७८ वटा नमुना प्रयोगशालाको LIMS प्रणालीमा दर्ता भई परीक्षण भएको र उल्लेखित किसानहरूलाई नमुना

डा. राजेन्द्र प्रसाद मिश्र
सचिव

दर्ताका बखत प्रदान गरिएको QR Code मोबाइलबाट scan गरी रिपोर्ट हेर्न मिल्ने गरी प्रदान गरिएको।

४१. **National Animal Health Information System (NAHIS)** मार्फत **Disease Alert System** निरन्तर सञ्चालनमा रहेको जसमा हालसम्म ६८ पटक सूचीकृत पशुपन्छीका रोगहरुको तथ्यांक प्रविष्ट भइ प्रयोगशालाबाट **verify** भएपश्चात् ७७ जिल्लाका ७५३ वटै स्थानीय तहहरुमा यस प्रणालीमा आवद्ध सम्पूर्ण **user** लाई **NAHIS** बाटै **automatically alert message** सम्प्रेषण हुने व्यवस्था गरिएको।
४२. पशु सेवा विभागमा **Agriculture and Livestock Insurance System (ALIS)** को मिति २०८२/०१/२३ गते **Username** र **Password** प्राप्त भई (Digital access) सुनिश्चित भएको र सो सिस्टम अनुसार नयाँ सरकार गठन भएको १०० दिन अवधिभित्र कूल जम्मा ४९,२२० वटा बीमालेख सङ्ख्या जारी भएको (३८,१६४ वटा गाईभैसीको बीमालेख, ६,६८५ वटा बाख्राको बीमालेख, १८५८ वटा बङ्गुरको बीमालेख, २१०७ वटा पन्छी बीमालेख र ४०६ वटा माछाको बीमालेख रहेको)।
४३. सङ्क्रामक पशु रोग नियन्त्रण विधेयक, २०८३ कानून, न्याय तथा संसदीय मामिला मन्त्रालयमा राय सुझाव तथा सहमतिको लागि पठाइएको।
४४. वर्डफ्लु रोग नियन्त्रणका लागि पशु सेवा विभाग, पशुपन्छी क्षेत्र हेर्ने प्रदेश मन्त्रालय र स्वास्थ्य तथा खाद्य स्वच्छता मन्त्रालयसँग समन्वय तथा सहकार्य गरिएको।
४५. सार्वजनिक, पर्व एवम् सट्टा विदा र कार्यालय समय निर्धारण गर्ने व्यवस्था भए बमोजिम पशु सेवा विभागअन्तर्गत रहेका भेटेरीनरी सेवा प्रवाह गर्ने कार्यालयबाट हप्तामा ७ दिन नै सार्वजनिक सेवा प्रवाह हुने व्यवस्था मिलाइएको।
४६. पशु कल्याण सम्बन्धी विषयलाई एकीकृत पशु स्वास्थ्य तथा पशु सेवा विधेयक, २०८३ मा समावेश गरी मस्यौदा तयार गरिएको।
४७. बाँदर नियन्त्रण सम्बन्धी **Pilot Project** सञ्चालन गर्न भारत सरकारलाई आयोजना अवधारणापत्र पठाइएको।
४८. नेपाल पशु चिकित्सा परिपद ऐन, २०५५ को संशोधन मस्यौदा राय सुझाव तथा सहमतिका लागि कानून, न्याय तथा संसदीय मामिला मन्त्रालयमा पठाउने अवस्थामा रहेको।
४९. **National Veterinary Antimicrobial Use Direction**, २०८२ स्वीकृत गरिएको।

केन्द्रीय कृषि प्रयोगशाला

५०. भौगोलिक र कृषि विशेषता भएका पकेट क्षेत्रहरुको पहिचान र छनौट गरी ती क्षेत्रमा दीर्घकालीन माटो स्वास्थ्य परीक्षण गर्ने उद्देश्यकासाथ तपसिलका जिल्लाहरु छनौट गरी, प्रत्येक जिल्लाबाट **GPS location** सहितको १० वटा माटोको नमूनाहरु संकलन गर्न उपयुक्त देखिएको हुँदा हाल

डा. राजेन्द्र प्रसाद मिश्र
सचिव

सम्म १३ वटा जिल्लाहरू नुवाकोट, चितवन, पाल्पा, रुपन्देही, गोरखा, मोरङ, स्याङ्जा, धनुषा, सिरहा, सुर्खेत, कैलाली, डडेल्धुरा र धनकुटा बाट १०-१० वटा गरी जम्मा १३० वटा नमूनाहरू संकलन गरी विश्लेषण कार्य गरिएको ।

५१. यस अवधिमा ११०३९ वटा विभिन्न ताजा तरकारी तथा फलफूलको नमूना संकलन गरी विषादी अवशेष परीक्षण गरिएको । जस मध्ये ४४ वटा नमूनाहरू उपभोग अयोग्य देखिएको १२ वटा नमूनाहरू क्वारेन्टाइनमा राखिएको तथा बाँकी १०९८३ वटा नमूनाहरू उपभोग योग्य देखिएको ।

राष्ट्रिय कृषि आधुनिकीकरण कार्यक्रम

५२. ६०६ हे. क्षेत्रफलमा विभिन्न फलफूल वालीहरूको क्षेत्रफल विस्तार गरिएको; ४९०० हेक्टरमा चैतेधानको क्षेत्रफल विस्तार गरी थप २४,००० मे. टन. धान उत्पादनमा सहयोग गरिएको ।
५३. ४९० जनालाई कृषि तथा पशुपन्छी उद्यमशीलता विकास कार्यक्रम अन्तर्गत उद्यम विकासको लागि अनुदान प्रवाह गरिएको ।
५४. ४०० हे. क्षेत्रफलमा खाद्यान्नबाली (मकै) को क्षेत्रविस्तार, ३७० हे. मा विभिन्न तरकारीबालीको क्षेत्रविस्तार तथा ३४७ हे. मा आलुबालीको क्षेत्रविस्तार सम्पन्न भएको ।
५५. २ वटा कस्टम हायरिङ्ग सेन्टर स्थापना भई कृषकहरूलाई सहजरूपमा कृषि यान्त्रीकरणको सुविधा प्राप्त भएको ।
५६. ३२०० वटा साना ठूला कृषि औजार तथा मेशिनरीहरू लागत सहभागितामा वितरण गरिएको ।
५७. ४७ वटा विभिन्न फलफूल तथा घाँसे बालीको नर्सरी स्रोत केन्द्र स्थापना भएको ।
५८. ३३ वटा प्राथमिक प्रशोधन उद्योगहरूको स्थापनामा सहयोग गरिएको ।
५९. अलैची प्रशोधनको लागि ८० वटा आधुनिक अलैची भट्टीको निर्माण सम्पन्न गरिएको ।

प्रविधि विकास र अनुसन्धान सम्बन्धी (NARC)

६०. विभिन्न बाली (धान, कफी, कोदो, चना, जुम्ली सिमी, ओखर, ढैचा)का १३ वटा नयाँ जात SQCC मा उन्मोचन/पंजीकरणका लागि प्रस्ताव पेश गरियो भने ८ वटा अन्य जात (मकै हाइब्रिड, पपकर्न, च्याउ, मुला, रायो) पेश गर्नुपूर्व परिषदमा छलफल तथा परिमार्जन गरिएको ।
६१. स्थानीय थारु आलु, कालानामक, जुम्ली मार्सी धान, सुन्तला र अलैचीको भौगोलिक पहिचान (GI) दर्ताका लागि वैज्ञानिक प्रमाण संकलन गर्न आगामी वर्षका लागि प्रस्ताव पेश गरिएको ।
६२. जैविक प्रबलिकरण (biofortified) र low glycemic index भएका धानको जात विकास, गाँजा/भाडको आनुवंशिक मार्कर विकास एवं प्रमाणीकरण, तथा सोयाबिनमा आधारित मासुको विकल्प (meat analogue) प्रविधिको लागि प्रस्तावहरू तयार गरिएको ।
६३. चितवन, भक्तवानपुर र बारामा उत्कृष्ट दुधालु गाई छनौट गरी तिनका बहरबाट सिमेन उत्पादनका लागि NLBO मा सिफारिस गर्ने कार्य सुरु भएको ।

डा. राजेन्द्र प्रसाद मिश्र
सचिव

६४. माटो स्वास्थ्य कार्ड (Soil Health Card), डिजिटल माटो डेटाबेस निर्माण तथा एजोला आधारित हरित मल प्रविधि विस्तारका कार्यक्रम अघि बढाइएको साथै ASF (बंगुर), LSD (गाई/भैसी) र बर्डफ्लु (कुखुरा) जस्ता महामारी रोगबारे फ्याक्टसिट प्रकाशन गरी किसानलाई सूचना प्रवाह गरिएको।
६५. NARC ऐन संशोधन तथा संस्थागत पुनर्संरचनाका लागि संसदीय उपसमिति गठन गरिएको साथै २०७९ को रोकिएको पदपूर्ति प्रक्रिया पुनः सुरु गरिएको। नयाँ कर्मचारी नियुक्त हुने करिब ४४ जना वरिष्ठ वैज्ञानिक, २७ जना वैज्ञानिक र करिब २०० जना प्राविधिक र प्रशासन तथा लेखाका कर्मचारीहरूलाई काठमाडौं उपत्यका बाहिरका कार्यालयमा पदस्थापन सुरु गरिएको।
६६. कृषि मौसम सल्लाह बुलेटिनमा जैविक तथा प्रांगारिक स्रोत प्रवर्द्धन सम्बन्धि विषय समेत समेटि स्थानीयस्तरसम्म व्यापकरूपमा पुर्याउन डिजिटल विविधीकरण गर्दै स्थानीय प्राविधिकहरूको WhatsApp ग्रुपलाई निरन्तरता तथा दायरा विस्तार गरी सूचना प्रवाह गरिएको।
६७. कर्मचारी सरुवा तथा पदस्थापना सम्बन्धी मापदण्ड २०८३ लागू गरी परिषद्का कर्मचारीहरूको पदस्थापना, सरुवा र काजलाई व्यवस्थित गरी परिषद्को उद्देश्य प्राप्तिसमा सहयोगी हुने गरी सबै कर्मचारीहरूलाई आवश्यकता अनुरूप विभिन्न भौगोलिक क्षेत्रमा खटाउने व्यवस्था गरिएको। यस परिषद्मा जारी पदपूर्ति प्रक्रिया अनुरूप असार मसान्तभित्र वैज्ञानिक समूहका (वरिष्ठ वैज्ञानिक ४४ जना र वैज्ञानिक २७ जना) र प्राविधिक समूह (वरिष्ठ प्राविधिक अधिकृत ५ जना) र साउन मसान्तभित्र अन्य समूहका (प्राविधिक, प्रशासन तथा लेखा अन्तर्गत अधिकृत र सहायकस्तर गरी करिब २०० जना) नयाँ नियुक्त कर्मचारीहरूलाई काठमाडौं उपत्यका बाहिरका कार्यालयमा पदस्थापन गर्न लागिएको।
६८. परिषद्को १ करोड ८९ लाख ९३ हजार बेरुजु महालेखापरीक्षकबाट फस्यौट भई लगत कट्टा गरियो। परिषद्का सम्पूर्ण परियोजना, योजना तथा प्रतिवेदन प्रणालीलाई अनलाइन (PRMS) मा रूपान्तरण गरिएको।
६९. अध्ययन विदा सकिएपछि कार्यालय नआएका कर्मचारीहरूलाई सेवाबाट हटाउने कारवाही प्रक्रिया सुरु भई २ जनालाई बर्खास्त गरिएको।
७०. उपत्यका स्थित सबै कर्मचारीलाई PAMS सम्बन्धि तालीम प्रदान गरी परिषद्का सबै सामानहरूको भौतिक परिक्षण पश्चात अनिवार्य रूपमा QR Code सहितको लेवल तयार गरी इन्ट्रि गर्ने कार्यको शुरुवात गरिएको।
७१. परिषद्को सुशासन कार्ययोजना २०८३ लागू गरी ई-हाजिरी अनिवार्य लागू, सरुवा/पदस्थापना कार्यविधि तथा योगदानमा आधारित निवृत्तभरण कार्यविधि स्वीकृत, KPI आधारित कार्यसम्पादन उत्तरदायित्व प्रणाली सुरु, फिल्ड भ्रमणपछि सुपरीवेक्षक समक्ष अनिवार्य प्रतिवेदन पेश गर्ने जस्ता सुशासनका कार्य थालनी गरिएको।

७२. नेपालमा उत्पादित तथा आयात भई कृषिक्षेत्रमा प्रयोग भइरहेको विषादीहरूको सिफारिस, गुणस्तर परिक्षण तथा सोको अनुगमन गर्ने निकायको रूपमा **National Pesticide Laboratory** स्थापनाको लागि नार्क बोर्डबाट पारित गरिएको ।

खाद्य प्रविधि तथा गुण नियन्त्रण

७३. नेपालको परम्परागत खाद्य पदार्थको रूपमा रहेको गुन्द्रुकको गुणस्तर र स्वच्छताका लागि विस्तृत र अनिवार्य मापदण्ड मिति २०८३/०१/१० गते नेपाल राजपत्रमा सूचना प्रकाशन गरी निर्धारण गरिएको ।
७४. खाद्य पदार्थमा स्वच्छता तथा गुणस्तर कायम गर्न देशव्यापी रूपमा यस अवधिमा ३५४१ पटक बजार निरीक्षण अनुगमन गरिएको ।
७५. काठमाण्डौ उपत्यकामा भित्रिने ताजा तरकारी फलफूलमा विषादी अवशेष परिक्षण हाल मोबाइल खाद्य प्रयोगशाला भ्यान परिचालन गरि अनुगमन निरीक्षण गरिएको । वर्तमान सरकार गठन पश्चात १५,६९० नमुनाको RBPR प्रयोग गरी विषादी अवशेष परिक्षण गरिएको ।
७६. खाद्य पदार्थ उत्पादन गर्ने उद्योग अनुमति पत्रको सिफारिस सम्बन्धि कार्य काठमाडौंमा मात्र अनलाईन प्रणाली (NeFFILS) मार्फत हुने गरेकोमा यो व्यवस्था विभाग तथा विभाग मातहतका प्रदेशस्थित ८ वटा कार्यालयहरूमा समेत विस्तार गरिएको । वर्तमान सरकार गठन पश्चात उद्योग अनुमति पत्र जारी-९, सिफारिस-१७४, नवीकरण-७६ गरिएको ।

दुग्ध विकास संस्थान (DDC)

७७. किसानको भुक्तानी २०८३ वैशाख २० गतेबाट असार १५ सम्म ३५ करोड भएको । ६ महिनाको भुक्तानी अवधीलाई ३ महिनामा झारिएको साथै वैशाखसम्म ६८ करोड बाँकी रहेको भुक्तानीलाई ४५ करोडमा ल्याइएको र भुक्तानी अवस्था सहज बन्दै गइरहेको ।
७८. कर्मचारीले लिदै आएको कानून विपरितको दूध घ्यु लिने सुविधा कटौती गरी सस्थानलाई वार्षिक ३ करोड व्यायभार कम गराइएको ।
७९. दुग्धजन्य पदार्थको बिक्रि साविक भन्दा ५० प्रतिशत वृद्धि भएको । दैनिक बिक्रि वापत राजस्व २० लाखले बृद्धि भएको । रोकिएको आइसक्रिम उत्पादन सुचारु गरिएको । असार १५ लक्षित दहिको उत्पादन तथा बिक्री वितरण विगतको भन्दा ७५ प्रतिशतले बढी भएको ।
८०. चिस्थान केन्द्र र उत्पादन केन्द्रहरू मर्जर गरी खर्च कटौती र गुणस्तर कायम गर्न सहयोग पुर्याइएको ।
८१. खाडी मुलुकमा वार्षिक न्यूनतम ५० मे. टन. घिउ निर्यात गरी ५ करोडको निर्यात हुने सम्झौताको अन्तिम मस्यौदा तयार भएको ।
८२. किसानले प्राप्त गर्दै आइरहेको दूधको मुल्य प्रतिलिटर ६५ लाई रु. १ थप गरी ६६ कायम गरी किसानलाई केहि भएपनि राहात पुगेको ।

८३. चिज उत्पादनलाई दोब्बर बनाउन कोशी प्रदेशको पशुपतिनगरमा चिज उत्पादन आयोजना नै स्थापना गर्ने कार्य अगाडी बढाइएको।
८४. नगरकोटमा विगत १० वर्ष देखी रोकिएको पनि र चिज बनाउने केन्द्रलाई साउन १ देखी शुरु गर्ने गरी तयारी भइरहेको।
८५. दूधको गुणस्तरमा सुधार गर्न खरिद दूधमा कायम हुने Fat and SNF को मापदण्डमा परिवर्तन गरी उच्च गुणस्तरको दूध खरिदलाई प्राथमिकतामा राखेको।
८६. निजीक्षेत्र संगको सहकार्यमा उपत्यकामा कम्तिमा १५ वटा डेडिकेटेड काउन्टर साउन १ गतेबाट सञ्चालन गर्नेगरी तयारी गरिरहेको।
८७. Web based digital subscription and purchase platform मार्फत DDC को उत्पादनलाई online shopping को सुविधा सहित बजारीकरणको तयारी गरिएको।

साविकको वन तथा वातावरण मन्त्रालयतर्फ

८८. विकास आयोजना निर्माणका लागि वातावरणीय प्रभाव मूल्याङ्कन (EIA) स्वीकृति तथा वन क्षेत्रको जग्गा प्रयोगसम्बन्धी प्रक्रियागत सहजीकरण गर्ने उद्देश्यले केही नेपाल ऐनलाई संशोधन गर्ने अध्यादेश, २०८३ मार्फत वन ऐन, २०७६ संशोधन भई कार्यान्वयनमा आएको छ।
८९. सेवा प्रवाहमा चुस्तता तथा विकास निर्माणमा सहजीकरण हुने गरी विद्यमान वातावरण संरक्षण ऐन र नियमावली, राष्ट्रिय निकुञ्ज तथा वन्यजन्तु संरक्षण ऐन तथा निमावलीहरूको मस्यौदा तयार भएको।
९०. कार्वन नियमावली स्वीकृत भै कार्वन रजिस्ट्री मार्फत कार्वन व्यापारलाई सहजीकरण गरेको, विषयगत मन्त्रालय र निजी क्षेत्रलाई क्षमता विकास कार्यक्रम संचालन गरिएको।
९१. कार्वन व्यापारबाट नेपालले प्राप्त गरेको रकमलाई वन विकास, व्यवस्थापन तथा समुदायको जीविकोपार्जन प्रवर्द्धनका लागि प्रभावकारी रूपमा परिचालन गर्न कार्यक्रम संचालन गरिने ४ वटा डिभिजन वन कार्यालयहरू (बाके, बारा, रुपन्देही र चितवन) मा रेड सेल गठन गरेको, प्रत्येक डिभिजन वन कार्यालयहरूमा रेड फोकल ब्यक्तिको रूपमा रहेका वन अधिकृतहरू र स्थानीय सामुदायिक वन पदाधिकारीहरूलाई वन विकास, व्यवस्थापन तथा समुदायको जीविकोपार्जन प्रवर्द्धन सम्बन्धि तालिम प्रदान गरिएको छ। यस कार्यबाट कार्वन व्यापारबाट प्राप्त रकम वन विकास, व्यवस्थापन तथा समुदायको जीविकोपार्जन प्रवर्द्धनका लागि प्रभावकारी हुने अपेक्षा गरिएको छ।
९२. “वन संवर्धन प्रणालीमा आधारित वन व्यवस्थापन” मार्गदर्शनको मस्यौदा तयार भई रायको लागि मधेश, गण्डकी र लुम्बिनी प्रदेशमा छलफल कार्यक्रम सम्पन्न भएको छ। यसबाट सम्पूर्ण वन क्षेत्रको व्यवस्थापन भई काठ दाउराको उत्पादनमा वृद्धि भई काठको आपूर्तिमा आत्मनिर्भर हुने छ।

९३. फेवा संरक्षित जलाधार क्षेत्रको पुर्स्थापना, पहिरो व्यवस्थापन, मुहान संरक्षण र जलवायु परिवर्तन अनुकूलन कार्यहरू सरोकारवालाहरूको सहभागितामा अघि बढाई जलाधार क्षेत्रको प्रभावकारी रूपमा संरक्षण गर्न संरक्षित फेवा जलाधार व्यवस्थापन कार्ययोजना तयार भएको छ । कार्ययोजना बमोजिम आगामी आ.व. देखि फेवा संरक्षित जलाधार क्षेत्रमा पुर्स्थापना, पहिरो व्यवस्थापन, मुहान संरक्षण र जलवायु परिवर्तन अनुकूलन कार्यहरू सरोकारवालाहरूको सहभागितामा संचालन गरिनेछन ।
९४. अनुकूलन कोषबाट निम्नानुसारका आयोजना स्वीकृत भएका छन; (क) Improved food systems resilience of vulnerable communities in Nepal through community-based adaptation (10 million USD)- नेपालमा कार्यान्वयन हुने र WFP ले कार्यान्वयन गर्ने । (ख) Bangladesh, Nepal: Hydrological Status and outlook system for integrated water resources management and climate resilience in Bangladesh and Nepal (12 million USD)- नेपाल र बंगलादेशमा कार्यान्वयन हुने क्षेत्रीय आयोजना WMO ले कार्यान्वयन गर्ने ।
९५. Empowering local climate action: a locally led adaptation initiative for resilience in the Bagmati and Madesh Provinces of Nepal (5 million) आयोजना राष्ट्रिय प्रकृति संरक्षण कोषले कार्यान्वयन गर्ने गरि आयोजना अवधारणा पत्र स्वीकृत भै विस्तृत आयोजना तयार गर्नका लागि १,५०,००० USD स्वीकृत भएको छ । त्यसै गरि Bangladesh, Bhutan, Maldives, Nepal, Pakistan, Sri Lanka: Integrated Drought Management in South Asia (30 million USD) - WMO ले कार्यान्वयन गर्ने गरी अवधारणा पत्र स्वीकृत भै विस्तृत आयोजना लेखनको लागि ३९००० USD स्वीकृत गरिएको छ ।
९६. पूर्वाधार तथा भौतिक विकास सम्बन्धी विभिन्न १० वटा आयोजनाको वातावरणीय प्रभाव मूल्याङ्कन (EIA) तथा ५ वटा आयोजनाको कार्यसूची (Scoping Document/Terms of Reference) स्वीकृत गरिएको छ ।
९७. नेपाल सरकार, मन्त्रिपरिषद्को निर्णयबमोजिम विभिन्न २६ वटा आयोजनाका लागि राष्ट्रिय वनको २७५.२४ हेक्टर जग्गाको भोगाधिकार प्रदान गर्नुका साथै उक्त वन क्षेत्रमा रहेका ३० हजार ५३२ वटा रूख तथा पोल हटाउन अनुमति प्रदान गरिएको छ ।
९८. वन्यजन्तुको व्यावसायिक पालनका लागि २ वटा आयोजना स्वीकृत गरिएको छ ।
९९. लाइटाइको गत्लाइ क्षेत्रमा वन डढेलोवाट क्षति पुगेको वन क्षेत्रमा ड्रोनमार्फत वृक्षारोपण गर्ने उद्देश्यले मिति २०८३/०२/१२ मा अवधारणा पत्र स्वीकृत गरिएको तथा मिति २०८३/०२/२५ मा गृह मन्त्रालयबाट ड्रोन उडान अनुमति प्राप्त भएको । वृक्षारोपण कार्य असारको तेस्रो साताभित्र सम्पन्न गर्ने योजना रहेको ।
१००. वन डढेलो नियन्त्रण तथा व्यवस्थापनका लागि मधेश र लुम्बिनी प्रदेशका २२ जिल्लामा चार महिनाका लागि ११० जना फायर फाइटर नियुक्त गरी परिचालन गरिएको, वन डढेलो रोकथाम तथा नियन्त्रणमा परिचालन हुने समुदाय तथा कर्मचारी गरी ४९९ जनाको वन डढेलो जीवन विमा

- व्यवस्था गरिएको र अर्घाखाँची जिल्लामा Forest Fire Ambulance तथा बाँके जिल्लामा ट्यांकर र मोटरसहितको वन डहेलो नियन्त्रण ट्याक्टर सञ्चालनमा ल्याइएको छ।
१०१. संरक्षित क्षेत्र कार्यालयहरूबाट मानव-वन्यजन्तु द्वन्द्वका ३ हजार १७३ घटनाबाट प्रभावित परिवार तथा समुदायलाई रु. ४ करोड २७ लाख ८४ हजार ७४९ राहत वितरण गरिएको छ।
१०२. सवारी साधनबाट हुने वायु प्रदूषण नियन्त्रणका लागि मिति २०८३/०१/२१ देखि २०८३/०२/१९ सम्म थानकोट, चितवन लगायत विभिन्न स्थानमा सवारी प्रदूषणसम्बन्धी छड्के अनुगमन तथा नियमित परीक्षण सम्पन्न गरी प्रतिवेदन तयार गरिएको। उक्त अवधिमा ३१७ वटा सवारी साधन परीक्षण गरिएकामध्ये ९२ वटा (२९ प्रतिशत) तोकिएको मापदण्डअनुरूप नभएको पाइएको छ।
१०३. तपशिलको वातावरणीय मापदण्डहरू नेपाल राजपत्रमा सूचना प्रकाशित भएको ।
- औद्योगिक फर्नेसबाट निष्कासन हुने धुवाँ तथा चिमनीको उचाई सम्बन्धी मापदण्ड, २०८२
 - वायु गुणस्तर सम्बन्धी राष्ट्रिय मापदण्ड, २०८२
 - ईटा उद्योगबाट उत्सर्जन हुने धुवाँ, चिमनीको उचाई सञ्चालन सम्बन्धी मापदण्ड, २०८२
 - उद्योग प्रतिष्ठानहरूमा जडान भएका ब्वाइलरको सञ्चालनबाट निष्कासन हुने धुँवा तथा चिमनीको उचाई सम्बन्धी मापदण्ड, २०८२
 - सिमेन्ट उद्योगबाट उत्सर्जन हुने धुलो, धुँवा तथा चिमनीको उचाई सम्बन्धी मापदण्ड, २०८२
१०४. यस अवधिमा १ करोड १९ लाख क्युबिक फिट काठ उत्पादन भै रु. २४ करोड राजस्व रकम जम्मा भएको छ ।
१०५. मानव-वन्यजन्तु द्वन्द्व व्यवस्थापनका लागि मन्त्रालयले विशेषज्ञको संयोजकत्वमा १५ सदस्यीय प्राविधिक समिति (टास्क फोर्स) गठन गरेको। यस समितिले वन्यजन्तुबाट हुने क्षति नियन्त्रण, नीति तथा कार्यक्रममा सुधार र स्थानीय तहमा प्रभावकारी कार्यान्वयन सुनिश्चित गर्नेछ।
१०६. जडीबुटी उत्पादन तथा प्रशोधन कम्पनी लिमिटेडले गण्डकीको छाङ्गोला वनमा ०.८३ हेक्टर जग्गामा भण्डारण तथा प्रशोधन इकाई स्थापनाका लागि साइट क्लियरेन्स गरिएको। आगलागीले क्षति भए पनि हाते प्रविधिबाट समेत गरी यस आ. व. मा जम्मा ३५ लाख थान सन्धो उत्पादन गरिएको।
१०७. अन्तर्राष्ट्रिय जलवायु वित्त परिचालनमा ऐतिहासिक सफलता – GCF र Adaptation Fund मार्फत क्रमशः ८५ लाख र ५० लाख अमेरिकी डलर बराबरका दुई ठूला अनुदान आयोजना सुरक्षित, जलवायु अनुकूलन र विपद् पूर्वतयारीका लागि कोष परिचालन।
१०८. राष्ट्रिय बाघ तथा शिकार प्रजाति सर्वेक्षण २०२६ को क्यामेरा-ट्र्यापिङ सम्पन्न – DNPWC सँगको सहकार्यमा बाघ तथा शिकार प्रजाति सर्वेक्षणका लागि गरिएको क्यामेरा-ट्र्यापिङ चरण सकियो, अन्तिम नतिजा राष्ट्रिय बाघ दिवस २०२६ मा सार्वजनिक गर्ने तयारी; संरक्षण र जलवायु परिवर्तनसँग सम्बन्धित ७ भन्दा बढी अन्तर्राष्ट्रिय जर्नलमा अनुसन्धान लेख प्रकाशित ।

१०९. पारिस्थितिकीय पुनःस्थापना तथा वासस्थान सुधार, १४,०००+ विरुवा रोपण, ३६ हेक्टर मिचाहा प्रजातिबाट प्रभावित घाँसे मैदान पुनर्स्थापना, ४ वटा ठूला संरक्षण पोखरी निर्माण गरी वन्यजन्तुका लागि पानीको स्थिरता र स्थानीय रोजगारी सिर्जना।
११०. मानव-वन्यजन्तु द्वन्द्व व्यवस्थापनमा ठोस प्रगति - १४१ वन्यजन्तु उद्धार, १०० शिकारी-प्रतिरोधी बाई (Predator-Proof Corrals) निर्माण, सामुदायिक हात्ती प्रतिकार्य टोली परिचालन, ५६९ सहभागीसम्म पुगेका सचेतना कार्यक्रम, तथा मानव-बाँदर द्वन्द्व अध्ययन प्रतिवेदन अन्तिम गरी नीतिगत सिफारिस।
१११. दिगो पूर्वाधार, पर्यटन प्रवर्द्धन र स्थानीय जीविकोपार्जन सुदृढीकरण - ACAP मा ७०% पर्यटक अनुमतिपत्र अनलाइन, १६ किमी पदमार्ग मर्मत, २४ मध्ये २३ कार्यालयमा CCTV; MCAP/GCAP गरी ११ वटा पदमार्ग निर्माण/पुनर्संरचना गरी २,०००+ मानव-दिन रोजगारी; ८४ स्टार्टअप अनुदान वितरण तथा हस्तकला र मूल्य-श्रृङ्खला तालिममार्फत स्थानीय आयआर्जन वृद्धि।
११२. बडिमालिका-रामरोशन: बडिमालिका रामरोशन क्षेत्रमा १२८ जना सहभागी ६ वटा समुदायमा आधारित चोरी-शिकार नियन्त्रण एकाइ (CBAPU) को गठन तथा बैठकहरू सम्पन्न; प्रस्तावित बडिमालिका रामरोशन वन संरक्षण क्षेत्रका लागि मस्यौता प्रस्ताव गर्ने ४ वटा साझा बैठकको सहजीकरण, ८५ जना सहभागी; बडिमालिका रामरोशन क्षेत्रमा एशियाली विकास बैंक (ADB) को सहयोग प्राप्त समुदायमा आधारित पर्यटन प्रवर्द्धन परियोजनाको सुरु।
११३. कृषि, वन तथा पर्यावरण मन्त्रालय र World Wildlife Fund (WWF) बिच मिति २०८३ साल बैशाख १५ गते Scope of Cooperation (July 2026 – June 2036) between Ministry of Forests and Environment and World Wildlife Fund, Inc., WWF Nepal Country office मा हस्ताक्षर कार्यक्रम सम्पन्न भएको छ। यसबाट नेपालमा रहेका वन्यजन्तुहरूको अध्ययन/अनुसन्धान, वासस्थान व्यवस्थापन लगायत संरक्षणका क्षेत्रमा टेवा पुग्ने छ।
११४. कृषि, वन तथा पर्यावरण मन्त्रालय र Zoological Society of London (ZSL) बिच मिति २०८३ साल बैशाख ३१ गते "Scope of Cooperation between Government of Nepal, Ministry of Forests and Environment and Zoological Society of London" मा हस्ताक्षर कार्यक्रम सम्पन्न भएको छ। यसबाट नेपालमा रहेका वन्यजन्तुहरूको संरक्षणमा टेवा पुग्ने छ।
११५. कृषि, वन तथा पर्यावरण मन्त्रालय र रेड पाण्डा नेटवर्क (Red Panda Network) बिच मिति २०८३ साल असार ११ गते "Scope of Cooperation between Government of Nepal, Ministry of Agriculture, Forests and Environment and Red Panda Network" मा हस्ताक्षर कार्यक्रम सम्पन्न भएको छ। यसबाट संकटापन्न अवस्थामा रहेको रेड पाण्डाको संरक्षणमा टेवा पुग्ने छ।
११६. जलवायु परिवर्तन सम्बन्धी राष्ट्रिय निर्धारित योगदान कार्यन्वयन योजना मन्त्रपरिषद्मा स्वीकृतिका लागि पेश गरिएको।
११७. जलवायु परिवर्तन नीति समयसापेक्ष बनाउने उद्देश्यले परिमार्जन कार्य अघि बढाइएको।

डा. राजेन्द्र प्रसाद मिश्र
सचिव